

Model innowacji społecznej

„Asystent czasu wolnego” (w specyfikacji tytuł: „Asystent rodzinny”.)

Innowacja społeczna „Asystent czasu wolnego” odpowiada na niezaspokojoną dotychczas potrzebę rodzin z dzieckiem oraz dorosłym dzieckiem z niepełnosprawnością, w obszarze odpoczynku i czasu wolnego. Obecnie funkcjonujące formy wsparcia koncentrują się głównie na aspektach finansowych i medycznych. Nie uwzględniają jednak opieki wyręczającej, umożliwiającej łączenie opieki nad osobą niepełnosprawną z odpoczynkiem. Zazwyczaj rodziny, w których pojawia się niepełnosprawne dziecko z konieczności rezygnują z życia towarzyskiego, a co za tym idzie ograniczają kontakty społeczne oraz odpoczynek. W konsekwencji członkowie takich rodzin bardzo szybko doświadczają chronicznego zmęczenia, wypalenia oraz pogorszenia stanu zdrowia na poziomie fizycznym i psychologicznym.

Innowacja polega na przygotowaniu i włączeniu w pracę z rodziną asystenta czasu wolnego, którego zadaniem jest zorganizowanie i towarzyszenie osobie niepełnosprawnej w czasie wolnym, w tym w opiece weekendowej, tak aby rodzice i rodzeństwo osoby z niepełnosprawnością mogli ten czas poświęcić na różne formy odpoczynku. Rolą takiego asystenta jest w zależności od stopnia sprawności osoby niepełnosprawnej spędzania z nią czasu wolnego w miejscu zamieszkania lub organizacji wyjść, np. do kina, na wystawę, na spacer, na basen.

Innowacja polega także na tym, że rolę asystenta rodzinnego mogą pełnić osoby po przeszkoleniu, nie posiadające tak jak w przypadku usług specjalistycznych SUO, wysokich specjalistycznych kwalifikacji. Szczególnie w środowiskach poza- aglomeracyjnych, gdzie dostęp do specjalistów jest ograniczony, tworzy to możliwość stosunkowo prostego przygotowania osób do roli asystenta, także w formie wolontariatu. Taka innowacja stwarza większe szanse na odciążenie tych rodzin, które z racji zamieszkiwania w mniejszych miejscowościach mają utrudniony dostęp do wsparcia. Są to rodziny najbardziej zagrożone ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym.

Obecnie na rynku pomocowym nie funkcjonuje żadna usługa odpowiadająca na zdiagnozowaną przez nas potrzebę zagospodarowania czasu wolnego zarówno przez rodziny jak i same osoby niepełnosprawne. Usługi SUO dotyczą czynności specjalistycznych, takich jak edukacja, terapia, poradnictwo specjalistyczne i zgodnie z rozporządzeniem muszą być wykonywane przez wysoko wykwalifikowanych specjalistów (psychologa, pedagoga, logopedę, pracownika socjalnego, terapeutę zajęciowego itp.). Dodatkowo są to usługi płatne, co stanowi istotne ograniczenie w ich dostępie.

Nasza innowacja ma charakter wielobiegunowy i oddziałujący również na środowisko lokalne rodziny osoby z niepełnosprawnością, ponieważ:

1. Stwarza rodzinie szansę na odpoczynek, realizację pasji i zainteresowań, poświęcenie czasu zdrowemu rodzeństwu osoby niepełnosprawnej.
2. Zwiększa możliwość nawiązywania przez rodzinę kontaktów społecznych, nie tylko w kontekście bycia „rodziną z niepełnosprawnością” a co za tym idzie budowania wsparcia społecznego i zapobiegania wykluczeniu społecznemu rodziny.
3. Stwarza szansę osobie niepełnosprawnej zafunkcjonowania poza środowiskiem rodzinnym, wchodzenia w interakcje społeczne na zewnątrz rodziny.
4. Pozwala osobie niepełnosprawnej na realizację pasji, zainteresowań, korzystania z kultury.
5. Daje możliwość osobom bez przygotowania wysokospecjalistycznego, do podjęcia pracy w charakterze asystenta czasu wolnego, również w formie wolontariatu.

Etapy realizacji innowacji:

Realizacja innowacji podzielona jest na dwa główne etapy:

- I. ETAP I. Przygotowanie osób do roli asystentów czasu wolnego
1. Rekrutacja osób do roli asystenta czasu wolnego.

Nie muszą to być osoby z wysoko specjalistycznymi kwalifikacjami zawodowymi. Szukamy osób zainteresowanych wspieraniem rodzin i osób niepełnosprawnych, pracą społeczną, np.

- wolontariusze
 - pracownicy MOPR
 - animatorzy czasu wolnego
 - działacze społeczni
 - inne osoby chętne, zainteresowane spędzeniem czasu wolnego z osobą niepełnosprawną
2. Rekrutacja personelu do projektu
 - Koordynator – osoba odpowiedzialna za rekrutację do projektu oraz koordynację działań.
 - Psycholog – zadaniem psychologa jest wsparcie rodzin oraz prowadzenie superwizji i grupy wsparcia dla asystentów czasu wolnego.
 - Pielęgniarka – prowadzenie szkolenia dla asystentów czasu wolnego.
 - Ratownik medyczny - prowadzenie szkolenia dla asystentów czasu wolnego.
 - Animator czasu wolnego- prowadzenie szkolenia dla asystentów czasu wolnego.
 3. Przygotowanie i przeprowadzenie programu szkoleniowego dla asystentów.

Program obejmuje następujące zagadnienia:

- szkolenie ogólne dotyczące funkcjonowania osób z niepełnosprawnością i ich rodzin (budowanie kontaktu, problemy, bariery, potrzeby)

- szkolenie z tematu czasu wolnego osób niepełnosprawnych oraz możliwych form jego spędzania

- szkolenie z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej

4. Zapewnienie sali szkoleniowej z rzutnikiem i laptopem.

II. ETAP II. Spędzanie czasu wolnego asystenta czasu wolnego z osobą niepełnosprawną.

1. Rekrutacja rodzin osób z niepełnosprawnością zainteresowanych wsparciem.
2. Zapewnienie lokalu do spotkań psychologa z rodzinami.
3. Zatrudnienie psychologa, którego rolą jest praca z każdą rodziną w wymiarze 2 godzin w miesiącu. Zadaniem psychologa jest wsparcie rodziny w daniu sobie prawa do odpoczynku, powierzenie niepełnosprawnego dziecka osobie z poza rodziny.

Do rodzin można dotrzeć poprzez lokalne poradnie psychologiczno –pedagogiczne, MOPRy, PCPRy, OPSy, szkoły z klasami integracyjnymi.

4. Nawiązanie kontaktu przez asystentów czasu wolnego z osobami niepełnosprawnymi oraz ich rodzinami.
5. Organizacja czasu wolnego w sposób uzgodniony z osobą niepełnosprawną oraz jej rodziną.

Efektywność odpoczynku zapewnia 6 godzin wsparcia tygodniowo dla rodziny. Przy czym jednorazowe spotkanie asystenta czasu wolnego z osobą niepełnosprawną nie powinno trwać krócej niż 3 godziny jednorazowo.

6. Wsparcie merytoryczne i superwizyjne asystentów czasu wolnego przez psychologa.

Indywidualna superwizja dla asystentów w wymiarze 2 godzin w miesiącu oraz grupa wsparcia dla asystentów 1 raz w miesiącu.

Grupa odbiorców i użytkowników:

Odbiorcami innowacji społecznej są osoby z niepełnosprawnością a także same rodziny lub opiekunowie. Drugą grupą odbiorców są osoby zainteresowane pełnieniem roli asystenta czasu wolnego.

Bardzo często osoba z niepełnosprawnością, która ma problem z samodzielnym funkcjonowaniem, zostaje zaopiekowana przez jednego z rodziców, który poświęca swoje życie zawodowe i osobiste cele na rzecz rehabilitacji, opieki i usprawniania niesamodzielnego członka rodziny. Na drugim rodzicu (jeśli jest) zostaje położona konieczność utrzymania całej rodziny, co również wiąże się ze znacznymi obciążeniami zarówno psychologicznymi jak i czasowymi. W efekcie opiekunowie osoby z niepełnosprawnością bardzo szybko

doświadczają wyczerpania i wypalenia. Bardzo często relacje w takiej rodzinie są zaburzone przez mieszanie roli rodzica i terapeuty. Między partnerami także dochodzi często do osłabienia lub przerwania więzi, wynikające z przeciążenia i koncentracji na niepełnosprawnym członku rodziny. Cierpi często także zdrowe rodzeństwo osoby z niepełnosprawnością, którego potrzeby z racji wypalenia rodziców oraz koncentracji rodziny na potrzebach osoby z niepełnosprawnością, są zaspokajane w minimalnym stopniu.

Innowacja „Asystent czasu wolnego”, jest więc propozycją bardzo potrzebną, pozwalającą „odetchnąć” od codziennych wyczerpujących obowiązków związanych z opieką nad osobą niepełnosprawną. Niejednokrotnie rodziny osób z niepełnosprawnością nie mają możliwości pozostawienia z nikim osoby podopiecznej, co całkowicie ogranicza im możliwość zaspokojenia podstawowych potrzeb związanych z relaksem, odpoczynkiem, wyspaniem się a również skorzystaniem z dostępu do kultury czy utrzymywaniem kontaktów towarzyskich.

Taka sytuacja powoduje także brak doświadczeń związanych z funkcjonowaniem osoby niepełnosprawnej poza środowiskiem rodzinnym. Przynosi to bardzo duże szkody zarówno opiekunom, którzy często nie wyobrażają sobie, że ich syn, czy córka mogą funkcjonować poza rodziną, jaki i samej osobie niepełnosprawnej, która nie doświadcza sytuacji umożliwiających usamodzielnianie się w możliwym dla niej stopniu i wchodzenia w interakcje społeczne poza najbliższą rodziną. Dostarczenie zarówno opiekunom jak i osobie niepełnosprawnej doświadczenia funkcjonowania poza środowiskiem rodzinnym jest konieczne do rozwoju kompetencji społecznych i wychodzenia z izolacji.

Podmioty, które mogą być zainteresowane innowacją:

- Samorządy i ich jednostki podległe, realizujące zadania z zakresu opieki społecznej i wsparcia rodziny (OPSy, MOPRy,)
- Organizacje społeczne
- Hospicja
- Animatorzy czasu wolnego
- Wolontariusze
- Działacze społeczni

Podczas testowania innowacji społecznej zostały opracowane następujące dokumenty:

- program szkoleniowy dla asystentów czasu wolnego.
- Oceny kompetencji asystentów w formie ankiet i wywiadów przed i po cyklu szkoleń

Podsumowanie:

Innowacja „Asystent czasu wolnego” została bardzo wysoko oceniona zarówno przez rodziny jak i same osoby z niepełnosprawnością. Zauważyliśmy poprawę w zakresie ogólnego funkcjonowania psychofizycznego opiekunów osób niepełnosprawnych

przejawiające się wzrostem energii do działania, dbaniem o własne potrzeby, zainteresowanie ulubionymi aktywnościami oraz zwiększenie autonomii osób z niepełnosprawnością, wzrost umiejętności społecznych i dbania o własny odpoczynek i czas wolny.

Wśród osób pełniących funkcję asystenta czasu wolnego zaobserwowaliśmy znaczny wzrost zrozumienia sytuacji osób z niepełnosprawnością i ich rodzin oraz wzrost umiejętności społecznych związanych z kontaktowaniem się z osobami niepełnosprawnymi i przełamanie barier związanych z ich stereotypowym postrzeganiem. Efektem dodanym tej innowacji jest więc również przełamywanie barier społecznym pomiędzy osobami z niepełnosprawnością i sprawnymi członkami społeczeństwa.

Etap testowania innowacji wykazał, że niezbędnymi elementami prowadzenia działań zgodnymi z testowaną innowacją jest zaplecze lokalowe, personel oraz jego gotowość do twórczego spędzania czasu z osobami niepełnosprawnymi. Testowanie innowacji wymagało zatrudnienie psychologa, który wspierał rodziny oraz asystentów czasu wolnego po to aby, udoskonalać wsparcie na początkowym etapie wdrażania innowacji. Wydaje się, że wsparcie psychologa jest ważne na wstępnym etapie budowania współpracy przez asystentów i rodziny. Na dalszych etapach wsparcie psychologiczne nie jest już konieczne.